

*Virusziekten in
Blauwe Bes, ander
houtig kleinfruit en
Steenfruit.*

Quality in Horticulture

11 februari 2015
Studiemiddag Klein en Steenfruit Vlamings B.V.
Hans Konings

nak tuinbouw

Inhoud

- Virussen algemeen
- Ziektenbeelden in blauwe bessen
- Ziektebeelden in houtig kleinfruit
- Ziektebeelden in steenfruit
- Betrouwbaar uitgangsmateriaal

nak tuinbouw

Virussen algemeen

- Stukje RNA met beschermde eiwitmantel, er kan niet gesproken worden van organisme.
- Kunnen niet buiten de plantencel leven of gekweekt worden
- Er zijn niet altijd symptomen op de plant zichtbaar (Latent)
- Er is geen (chemische) bestrijding mogelijk

nak tuinbouw

Schade door virussen

- Afsterven van planten.
- Vermindering van groei en productie
- Besmettingsbron voor gezonde planten
- Indien het gaat om enkele besmette planten is het nauwelijks een probleem
- Indien het gaat om hele percelen is het een groter probleem
- Indien het gaat om hele teelten is het rampzalig

nak tuinbouw

Stelling 1

Virussen in kleinfruit en steenfruit worden vooral overgebracht met de snoeischaar.

nak tuinbouw

Geen virusoverdracht door snoeien!

Geen mechanische overdracht van virussen in houtige planten.

Overdracht door enten op onderstam.

nak tuinbouw

Virusoverdracht door stuifmeel

Voorbeelden in:

Kersen:
necrotische
kringvlekken virus

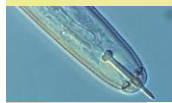
Blauwe bessen:
verdroorringsvirus

Frambozen:
Raspberry bushy
dwarf virus

nak tuinbouw

Virusoverdracht door aaltjes

Xhipinema
Longidorus
Tricodorus

Voorwaarden voor de overdracht
virus, waardplanten, aaltjes (vector).

Boomkwekerij perceel bemonsteren voor
aanvang van de teelt.

nak tuinbouw

Virusoverdracht door bladluizen (video)

nak tuinbouw

Belangrijkste virus ziekten in Blauwe Bes

Pest	Geographical distribution	Transmission
Blueberry fruit drop	North America	No known vector
Blueberry leaf mottle virus [□]	North America	Pollen
Blueberry mosaic agent	North America, Europe	No known vector
Blueberry red ringspot virus	USA, Europe, Japan	No known vector
Blueberry scorch virus	North America, **	Aphids
Blueberry shock virus	North America, **	Pollen
Blueberry shoestring virus	North America, Europe	Aphids
Blueberry stunt phytoplasma	North America	No known vector
Peach rosette mosaic virus [□]	North America	Nematodes
Tobacco ringspot virus [□]	North America, *	Nematodes
Tomato ringspot virus [□]	Chile, Japan, New Zealand, North America, *	Nematodes

BIScV

nak tuinbouw

* some reports from ornamentals elsewhere
** some reports and eradications from elsewhere

Blueberry scorch virus (blauwebessen verdroorrings virus)

Meest infectieuze
virus in Blauwe bes.

Voor het eerst in
2002 in NL
gevonden

Infectie door
bladluizen.

Verspreiding
verloopt traag over
korte afstand.

Kan enkele jaren
duren voordat
planten zijn
afgetakeld.

Foto: R. Martin University Oregon

nak tuinbouw

Blueberry scorch virus (blauwebessen verdroorrings virus)

Frequente controle op
luizen - bestrijding.

Verwijderen van
aangetaste planten,
ook wortels
weghalen/bestrijden.

Ook nabijgelegen
percelen controleren.

Verwaarloosde
percelen zijn een risico.

Symptomen kunnen
soms verward worden
met Pseudomonas.

Foto: R. Martin University Oregon

nak tuinbouw

Blueberry scorch virus (blauwebessen verdorrings virus)

Opruimen van zieke planten is de beste maatregel op de lange termijn.

Foto: R. Martin University Oregon

nak tuinbouw

Survey BISScV

- 2014 in samenwerking met Vlamings
- 14 productie percelen bemonsterd, 35 Monsters getest.
- 5 Besmettingen gevonden
- BISScV is aanwezig in NL
- Komende jaren alertheid geboden

nak tuinbouw

Hoe nu verder?

- Diagnose stellen, bij verdenkingen een monster laten onderzoeken op BISScV en andere ziekteverwekkers.

- BISScV heeft geen Q-status meer, van een besmetting hoeft geen melding naar NVWA.

- Bestrijding bladluis, belangrijk in de strategie tegen BISScV

- Opruimen van aangetast planten is verantwoordelijkheid van teler zelf.

- Wenselijk om één beleid te voeren voor alle bedrijven in het belang van de blauwe bessen sector.

nak tuinbouw

Blueberry shock virus

Symptomen kunnen eerste jaar na infectie zeer heftig zijn. Daarna herstelt de plant zich weer.

Overdracht door ziek stufmeel.

Foto: R. Martin University Oregon

nak tuinbouw

Blueberry shock virus

Infectie tijdens de bloei, eerste symptomen tijdens de bloei in he jaar erna.

Nauwelijks opbrengst gedurende 2 seizoenen.

Afwachten tot de plant is hersteld.

Geïnfecteerde plant kan wel gezonde planten besmetten.

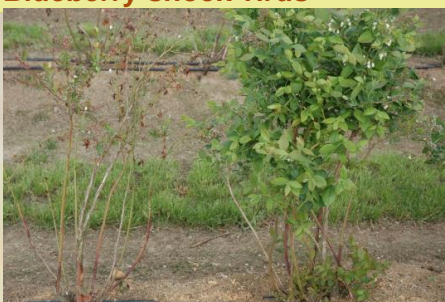

Foto: R. Martin University Oregon

nak tuinbouw

mozaiek

Foto's: R. Martin University Oregon

Blueberry shoestring virus (BSSV)

Luisoverdraagbaar, kan latent aanwezig zijn over langere periode.

Foto's: R. Martin University Oregon

Blueberry red ringspot virus (BRRSV)

Foto's web: University Michigan (USA)

Foto: R. Martin (University Oregon)

Verspreiding

- Waarschijnlijk wolluis
- Besmet plantmateriaal

nak tuinbouw

Fruit drop

Fruit Drop

Foto's web: R. Martin (University Oregon)

Oorzaak:

- ?????
- Vermoedelijk virus,
- Mogelijk meerdere virussen

Verspreiding

- Onbekend

Ziektebeelden in Bessen en Frambozen

- ✓ Laatste jaren weinig meldingen van problemen in NL met virussen in bessen

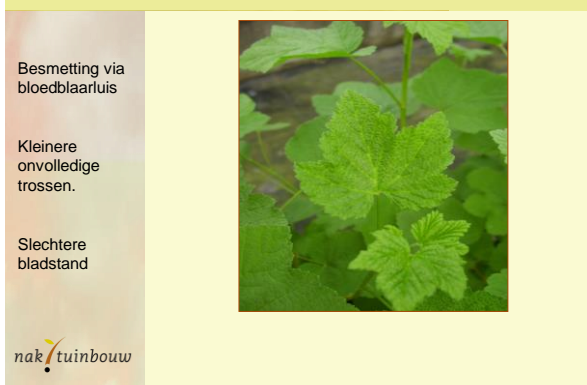
- ✓ In Framboos en Braam wel regelmatig problemen gemeld

- ✓ Infecties nemen toe naarmate de aanplant ouder wordt

- ✓ Steeds meer informatie bekend bij telers, herkenning van virus problemen.

nak tuinbouw

Lichtenerfmozaïek in Jonkheer van Tets

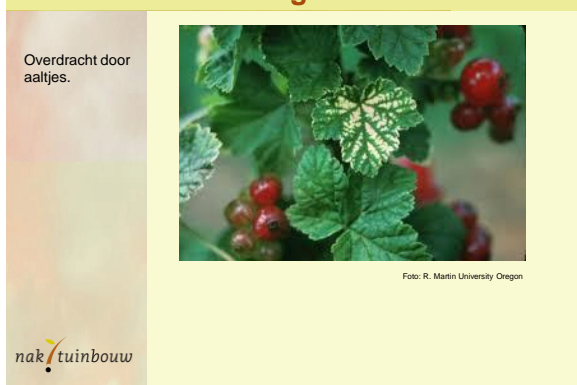
Besmetting via bloedblaarluis

Kleinere onvolledige trossen.

Slechtere bladstand

nak tuinbouw

Tomaten kringvlekken virus

Overdracht door aaltjes.

Foto: R. Martin University Oregon

nak tuinbouw

Komkommer mozaiek virus in zwarte bes

Overdracht door bladluizen.

Eerste jaar van infectie geeft meeste schade.

Struiken kunnen zich herstellen

Virus blijft aanwezig, is infectiebron voor gezonde stuiken

nak tuinbouw

Lichte nerf

nak tuinbouw

Bladmisvorming door brandnetelblad op zwarte bes

Overdracht door bessen rondknopmijt

nak tuinbouw

Symptomen van brandnetelblad op de bloesem van Baldwin Hilltop

nak tuinbouw

rubus stunt phytoplasma

Korreligheid (crumbly fruit) in Frambozen

- ongunstige omstandigheden tijdens de bestuiving.

- virus (raspberry bushy dwarf) phytoplasma (rubus stunt).

- onbekende oorzaak (genetische afwijking?)

nak tuinbouw

Controle op korreligheid

nak tuinbouw

Ziektebeelden in steenfruit

- ✓ Meer dan 20 verschillende virussen zijn bekend in Prunus.
- ✓ Niet allemaal even belangrijk.
- ✓ Gemengde virusinfecties geven meeste schade
- ✓ Afhankelijk van land van herkomst oppassen met geïmporteerde bomen.

nak tuinbouw

Pruimen sharka virus (Q-virus)

Overdracht door o.a. groene perzik luis.

Verschillende stammen van dit virus. Q-virus

Zeer grote schade aan boomgaard.

nak tuinbouw

Little Cherry Virus

- ❑ Regelmatige meldingen uit België (Haspengouw)
- ❑ Grote schade in Canada (Brits Columbia)
- ❑ In NL tot nu toe geen meldingen van schade
- ❑ Overdracht door wolluis, enten, wortelcontact
- ❑ Kleine bleke kersen zonder smaak
- ❑ Bruin-rode verkleuring van he bladmoes

nak tuinbouw

Little cherry virus

Foto's Ministry Agriculture British Columbia

Sweatheart LChV

Sweatheart gezond

Lapins LChV

Lapins Gezond

nak tuinbouw

Symptomen van Little Cherry Virus op de bladeren

nak tuinbouw

Hagelschot door Prunus necrotic ringspot virus

Necrotisch kringvlekkenvirus van Prunus

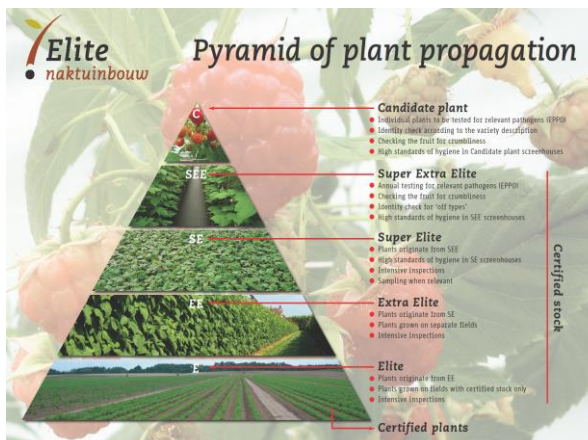
nak / tuinbouw

Stelling 2

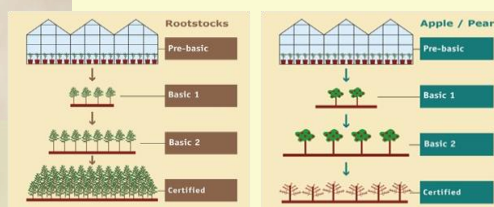

Het maakt niets uit waar ik mijn planten koop, het is toch allemaal hetzelfde.

nak / tuinbouw

Productie van virusvrije bomen

nak / tuinbouw

Vermeerderingssysteem Blauwe bessen

Opweek leverbare planten

Voor blauwe bessen gecertificeerde planten voor de meeste rassen beschikbaar

Vermeerdering in de klasse EE volgens het Elite systeem

nak / tuinbouw

Garanties voor gecertificeerde planten

- geproduceerd volgens het Elite systeem vanuit een gecontroleerde bron.
- geïnspecteerd op gezondheid en rasechtheid tijdens de vermeerdering.

nak tuinbouw

Kistkaartjes voor gecertificeerde planten

nak tuinbouw

Gecertificeerd plantmateriaal

nak tuinbouw

Quality in Horticulture

Bedankt voor uw aandacht

100% Fruit & Groenten | www.naktuinbouw.nl

nak tuinbouw